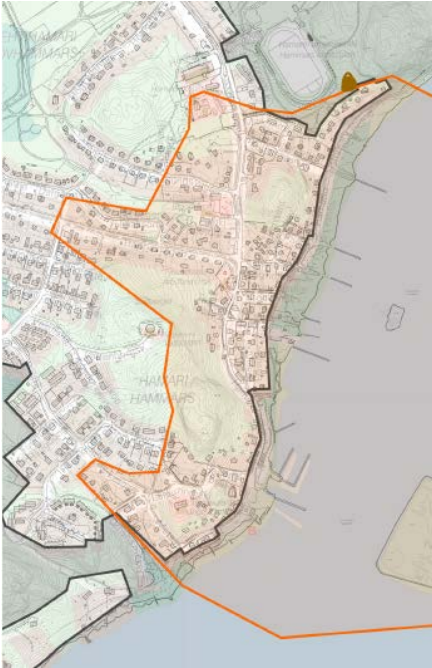

Suojelu- ja rauhoituspäätökset

Hamarin asuntoalue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön RKY.

Maanomistus

Hamarin rannan puistovyöhykkeet ja venesataman alue ovat kaupungin omistuksessa. Hamarin kylän asuintontit ja huvilatontit eivät kuulu kansalliseen kaupunkipuistoon.

Alueen luontotyytit

Rantatasanteella on leikattuja nurmikoita ja muutamia pienialaisia vanhoja niittyjä. Rantavesissä on paikoin ruovikoita. Satama-alueilla on kiveyksiä, sorapintoja ja asfaltoituja alueita.

Historia

Hamari on vanha satamapaikka. Se korvasi jokisataman vuonna 1782, kun Porvooseen ei enää päässyt meritse. Hamarin edustalla purjeveneiden lasteja purettiin proomuihin ja soudettiin maihin. Telakkatoiminta Hamarissa alkoi 1730-luvulla, mutta 1850-luvulla alue alkoi kehittyä merkittäväksi laivatelakaksi. Laivanveistämöitä on vuosien saatossa ollut useita ja Hamarin telakalla rakennettiin monia suuria laivoja. 1920-luvulla telakkatoiminta hiipui. Se otettiin uudelleen käyttöön vuonna 1945 sotakorvaustelakkana kun Suomen oli rakennettava runsas 500 laivaa sotakorvaukseksi Neuvostoliitolle. Tehtailija C.A. Lewin perusti alueelle tiiliruukin 1850-luvulla, mutta se lopetettiin pian kannattamattomana. Hamarin edustalle Kaunissaareen perustettiin lastauspaikka vuonna 1863. August Eklöf perusti saarelle Porvoon höyrysaahan vuonna 1870. Haikkoonselälle saapui 1800-luvun lopulla monista maista suuria rahtialuksia, jotka purkivat ja lastasivat redillä Hamarin edustalla. Satama sekä telakka siirtyivät kaupungin omistukseen vuonna 1874.

Maiseman kehitys

Hamarissa on saattanut olla hyvin vanhaa kalastustalouteen perustuvaa asutusta. 1600-luvulla se Gammelbackan kartanoon. Kartanon mailla oli rannassa 1730-luvulla lastauspaikka ja alukset ankkuroivat Hamarin edustalle. 1700-luvulla Hamarissa ei ollut muuta asutusta kuin lastauspaikan lautakirjurin talo ja yksi torppa.

Hamarin kylä rakentui 1850-luvulta lähtien kun teollisuustoiminta laajeni nopeasti. Gammelbackan tilasta lohkottiin 600-700 -neliömetrin vuokratontteja. Talon rakentajille oli tiukat ehdot: alueella ei muun muassa saanut pitää ajokoiraa, kaataa puita omaan käyttöön, eikä polttaa tai juoda viinaa. Jos sääntöjä rikkoi, menetti sopimusoikeuden tonttiinsa.

Kartanon isäntä Von Born sai tonteista vuokratuloa, mutta hänen mielestään se ei ollut riittävä korvaus menetetyistä rauhasta. Hän kirjoittaa: "Vain se, joka on elänyt kartanossa, ennen kuin saha ja sen työväki häiritsivät seudun rauhaa ja joka Tornikallion näköalatornista

on katsellut verrattoman kauniiden, metsien peittämien saarten pehmeälinjaisia, tukeista vapaita rantoja, voi käsittää idealistia, joka olisi valmis uhraamaan taloudellisen hyödyn maaseudun rauhan ja viihtyvyyden vuoksi."

Hamarin ranta oli kyläläisten yhteiskäytössä. Rannassa oli lukuisia puisia pistolaitureita. Niistä harrastettiin kalastusta ja niihin kiinnitettiin pieniä veneitä. Rannoilla oli monilajisia luonnonniittyjä.

Hamarin rantaan kylän eteläpuolelle rakennettiin 1800-luvun lopussa muutamia kauniita puuhuviloita. Villa Sjököllan huvila oli Hamarin höyrystyskamin omistajan August Eklöfin perheen kesäviettopaikka. Juhannusaattona kutsuttiin sahakylän lapset ja nuorisot Sjököllaan. Tarjolla oli limonadia ja karamelleja ja nurmikolla laulettiin ja leikittiin. Hämärän tultua sytytettiin kaksi kokkoa ja ammuttiin raketteja.

2000-luvun alussa

Hamarin rannassa on vilkas pienvenesatama kahviloineen. Keskustasta tuleva pääulkoilureitti päättyy sinne. Ulkoilureitti jatkuu kävelyreitteinä Hamarin kylän kapeita katuja ja rantapolkuja pitkin Örnshamnin huvilan raunioille. Sieltä ulkoilureitti jatkuu vaativana polkuna Lennatinvuoren luonnonsuojelualueelle.

Hamarin pienimittakaavainen kylä on suosittu asuinalue. Vanhimmat asuinrakennukset ovat peräisin 1800-luvun lopulta, mutta pääosa rakennuskannasta on peräisin 1900-luvun alkupuolelta. Yksikerroksisten mökkien lisäksi alueella on myös kaksi vuokrakasarmia, kaksikerroksista pohjalaistaloa. Asuinrakentamisen lomaan sijoittuvat sahayhdyskunnan koulu, kauppa, posti, työväentalo ja nuorisoseuratalo. Nikkarityylisistä puuhuviloista on jäljellä kaksi. Huvilat ja kylän asuintontit ovat yksityisiä eivätkä kuulu kansallisen kaupunkipuiston alueeseen. Villa Örnshamnista on säilynyt rauniot ja rannassa jäänteet vanhasta kivilaiturista. Ne ovat rannan puistoaluetta ja kuuluvat kansalliseen kaupunkipuistoon.

Hamarin asuintiloihin liittyneitä venepaikkoja selvitettiin ja ne koottiin tiettyihin laituripaikkoihin. Muu rantavyöhyke varattiin virkistyskäyttöön.

Hamarin rantaan rakennettiin 2000-luvun alussa kaupungin puistoalue nurmikenttineen, koristekirsikkapuineen ja perennaistutuksineen. Albert Edeelfeltin maalauksia näistä rantamaisemista 1800-luvun lopulla esitetään kuvatauluissa venesatanan laiturilla.

Hamarin rannoille on kasvanut ruovikoita. Rantaviivassa on säilynyt luontainen hiekkaranta tai rantakivikko vain satamakahvilan vieressä ja Örnshamnissa. Rantalaiturit ovat uudenaikaisia ponttonilaitureita.

Erityiset arvot

Hamarin tiivis, hyvin alkuperäisen luonteensa säilyttänyt työväenasuinalue on edustava esimerkki hyörysakauden suursahan työväenasuinalueesta. Vireä ja kaikille avoin Hamarin satama laitureineen ja palveluineen on merkittävä veneilyn keskus ja kotisatama. Virkistyskäytön kannalta arvokkaimpia ovat kovapohjaiset rannat, joissa pääsee vesirajaan. Rantavyöhykkeen niityillä on ollut merkitystä biologisen monimuotoisuuden kannalta. Maassa saattaa olla jäljellä vanhan asutuksen seuralaiskasvilajien siemeniä.

Uhkatekijät, herkkyys ja mahdollisuudet

Hamarin ranta on vireä kylän ranta. Hamarin kylää ja satamaa pidetään historiallisina. Rantavyöhykkeessä ei ole jäljellä historiasta kertovia piirteitä, eikä luontaisen kaltaisia rantaniittyjä mutta niitä voidaan palauttaa sinne. Luontainen metsittymiskehitys on nurmikenttien ja leikattujen niittyjen ulkopuolella rannoilla nopeaa. Näkymät rantareitiltä ja kylältä umpeutuisivat vähitellen, ellei rantavyöhykettä hoideta ja pensaita ja puita poisteta. Asukkaat ovat aktiivisesti osallistuneen rantavyöhykkeen hoitoon. Jos kaikkia peliniittyjä ei tarvita toiminnallisina paikkoina, niistä osa voidaan palauttaa luonnonmukaiseksi rantaniityksi.

Pienvenesatamassa on palveluita veneilijöille. Näyttää siltä, että palvelut vastaavat hyvin nykyistä tarvetta ja laituripaikkojen määrä on sopiva. Laitureita voidaan tarvittaessa rakentaa lisää venesatama-alueille. Pienimuotoinen telakkatoiminta ja veneiden talvisäilytys ovat perinteistä ja luonteenomaisia Hamarille. Ristiriitoja on herättänyt telakkarakennusten huonokuntoinen ulkoasu, rikkiäiset aidat ja alueen roskaisuus.

Kovapohjaiset virkistysrannat ovat harvinaisia. Örnshamnissa ja Hamarin Sataman kahvilan vieressä on hiekkaranta, jossa käydään kahlaamassa ja leikkimässä ja johon voi rantautua kanootilla.

Paineviemärijohtoja sijaitsee Hamarin rannan tuntumassa sekä vesialueella että maa-alueella. Paineviemärijohto voi rikkoutua, jos pehmeä maa painuu tai siihen osuu jotain meren pohjalla.

Internetkyselyn toiveet käytöstä

Pyöräiltävää rantareittiä keskustasta Hamarin satamaan pidetään todella viehättävänä. Sille toivotaan jatkoa Haikkooseen asti pyöräiltävänä reittinä. Rannan vaihtelevuutta ja hoitoa kiitellään ja toivotaan maisemien avaamista ja vesakoiden poistoa säännöllisesti yhteistyössä asukkaiden kanssa.

Rantaan toivotaan lisää paikkoja, jossa pääsee aivan veden ääreen niin kuin vanhoissa uimapaikoissa Bekkaksessa, Örnshamnissa ja Seo:n rannassa. Vanhoja uimapaikoja voisi kunnostaa ja laajentaa virkistysrannoiksi ruovikoita raivaten. Örnshamnin rantaan ehdotetaan kahluurantaa ja kanoottien ja soutuveneiden maalle vetoon soveltuvaa paikkaa. Nykyiset vaikeakulkuiset maastopolut Örnshamnissa sopivat hyvin vaatimaan ulkoiluun ja ne pitäisi kunnostaa.

Hamarin pienvenesatama on mieluisa, koska siinä pääsee meren lähelle kävelemään. Muutama vastaaja toivoo jonkun lähisaaren hyödyntämistä niin, että sinne pääsisi yleisellä venekuljetuksella tai vuokravenellä käymään.

Asemakaava

Asemakaavoissa vuosilta 1941,1981 ja 1984 on Hamarin rantakaista puistoa. Hamarin urheilukenttä Tornivuoren vieressä on urheilu- ja virkistyspalvelujen. Venesatama-alueiden asemakaavat ovat vuodelta 1981 ja -84. Toiseen asemakaavaan on satamaan kirjattu rakennusoikeutta alueen toimintaa palvelevia rakennuksia varten enintään 300 k-m², mutta sille ei ole osoitettu tiettyä rakennusala. Toiselle venesatama-alueelle on määritelty rakennusoikeus veneiden telakointia palveleville rakennuksille ja laitteille sekä polttoaineiden jakeluasemalle veneitä varten. Rakennusoikeuden määrää ei ole kirjattu kaavaan.

Asemakaavan käyttötarkoitukset sopivat kansallisen kaupunkipuiston alueelle. Veneiden laiturialueita on mahdollista laajentaa nykyisestä vähän. Virkistyskäyttöä palvelevia rantalaitureita on mahdollista rakentaa rannan puistoalueelle.

Käyttösuunnitelma ja rajoitukset

Rantareittiä jatketaan Haikkooseen. Ensivaiheessa kunnostetaan nykyiset ulkoilupolut Metsäpolun kulmasta Örnshamnin kautta Lennätinvuoren pohjoisrinteellä olevalle ulkoilutielle. Lennätinvuoren etelärinteen asemakaavatyön yhteydessä tutkitaan rantareitin jatkamista Monhikaanipolun kautta Haikkoontielle.

Hamarin puistoiksi kaavoitettuja rantoja kehitetään virkistysrantoina. Telakka ja satama-alueita kehitetään pienvenesatamina.

Paineviemäri on otettava huomioon kaikessa viherrakentamisessa sekä satama-alueiden kehittämisessä.

Hoidon tavoitteet

Rantaraitilta aukeavia merinäkyymiä pyritään pitämään avoimina. Rantapuistoihin voidaan palauttaa luonnonmukaisia niittyjä ja vanhakantaista ilmettä. Reheviä rantaniittyjä pyritään säilyttämään avoimina, käyttötarpeen mukaan nurmina tai luonnonmukaisina rantaniittyinä yhteistyössä alueen asukkaiden kanssa. Örnshamnin ja Hamarin kylän sataman viereistä hiekkarantaa pyritään hoitamaan avoimina luonnonmukaisina virkistysrantoina.